

Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesindeki Hemşirelik Öğrencilerinin Beyin Ölümü ve Organ Bağışına İlişkin Bilgi ve Tutumları

Yeşim YAMAN AKTAŞ^{a1}, Neziha KARABULUT²

¹Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Giresun, Türkiye

²Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Erzurum, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 150 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanmasında konuya ilişkin 27 soru içeren anket formu kullanılmıştır. Veriler yüzdelerle hesaplanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.89±1.58 olup, %86'sı kızdır. Çalışmaya alınan öğrencilerin %65.3'ü öğrenimleri süresince derslerinde beyin ölümü ve organ nakline ilişkin bilgi almadıkları saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin %66.7'si doku ve organlarının tümünü bağışlamak isterken, ancak %3.3'ü organ bağışında bulunduğunu belirtmiştir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin lisans eğitiminde beyin ölümü ve organ bağışı konusunda yeterince bilgilendirilmedikleri, organ bağışı konusundaki istekliliklerinin yüksek olduğu görülmüşse de, organ bağışında bulunan hemşirelik öğrencilerinin çok düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyin ölümü, Organ bağışı, Hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

Knowledge and Attitudes of Nursing Students Who Have Been Training in Giresun University Faculty of Health Sciences About Brain Death and Organ Donation

Objective: This study was carried out as a descriptive study in order to determine knowledge and attitudes of nursing students who have been training in Giresun University Faculty of Health Sciences about brain death and organ donation.

Materials and Methods: 150 students studying in Giresun University Faculty of Health Sciences and agreeing to participate in the research were included. In data collection, the questionnaire which included 27 items was used. The data were evaluated through percentage distribution.

Results: The mean age of nursing students was 20.89 ±1.58 and 86% were female. It was marked that 65.3% of the students do not have information about brain death and organ donation during their study. 66.7% of the students indicated that they wanted to donate all of their tissue and organ, but only 3.3% of them donated their organs.

Conclusion: It was determined that the nursing students were not informed about brain death and organ donation sufficiently during the undergraduate education and the willingness of the nursing students for organ donation was higher whereas the rate of those who actually accepted to donate their organs was low.

Key words: Brain death, Organ donation, Nursing student

Transplantasyon (organ nakli), son dönem ya da geriye dönüşsüz organ yetmezliğinde uygulanan tek tedavi seçeneğini oluşturmaktadır. Günümüzde organ naklinde cerrahi prosedürler, tıbbi teknoloji ve immunosupresif tedavi rejimlerindeki gelişmelere paralel olarak nakil yapılan hasta sayısı ve başarı oranı giderek artmıştır (1-3).

Kalp transplantasyonu yapılan hastaların, transplantasyon sonrası yaşam süreleri 1-5 yıl için yaklaşık olarak %70-82 iken; akciğer transplantasyonu yapılan hastalarda bu oran %56-73 olarak belirtilmiştir. Kara-

ciğer ve böbrek transplantasyonu yapılan hastalarda ise bu oran giderek artmakta ve 1-5 yıllık yaşam süreleri, karaciğer ve böbrek transplantasyonu için sırasıyla %80-85 ve %84-94 oranında ifade edilmiştir (4). Yaşam sürelerine ilişkin belirtilen değerlendirmelere bakıldığında, organ naklinin son dönem organ yetmezliğinin tedavisindeki önemi daha net anlaşılmaktadır.

Organ naklinde, nakil yapılan hasta sayısı ve başarı oranının artmasına rağmen, organ bağışı yapanların sayısında gereken artış olmamakta ve nakil için bekleyen hasta sayısı ile donör temini arasında büyük bir

^aYazışma Adresi: Dr. Yeşim Yaman Aktaş, Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Giresun, Türkiye
e-mail: yesimyaman28@hotmail.com

*Bu çalışma, 17. Ulusal Cerrahi Kongresi 26-29 Mayıs 2010, Ankara' da sunulmuştur.

açık ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki örneklere bakıldığında 2001 yılında böbrek nakli için bekleyen hastaların %10.8'ine transplantasyon uygulanmış ve karaciğer nakli için bekleyen hastaların ise %26.1'ine sıra gelmiştir. Türkiye'de son 25 yıl içinde yapılan böbrek ve karaciğer transplantasyonlarında toplam kullanılan organların %73.9'u canlı donörlerden ve %26.1'i ise kadavradan elde edilirken, son iki yılda böbrek ve karaciğer transplantasyonlarına kaynak sağlayan toplam canlı donör oranı %69.5'ten %62.1'e düşmüştür (5).

Günümüzde organ nakline ilişkin toplumun bilinçlenmesi ve eğitim girişimlerine yönelik çabaların artmasına rağmen, donör oranları statik oranlarda kalmaktadır. Donör sayısının düşük olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bunlar; yapılan nakillerin başasına ilişkin sağlık bakım profesyonellerinin bilgi eksikliği, beyin ölümü ve donör kriterlerine ilişkin bilgi eksikliği, potansiyel donör adaylarının ailelerinin beyin ölümünü anlamada yaşadıkları güçlükler, dini düşünceleri ve ailelerden organ nakli için onay almakta zorluk yaşanması sayılabilir (6-8).

Organ bağıışı ve nakil sayısının artırılması için toplumun bilgilendirilmesinin yanı sıra, hemşirelerin de bu süreçte potansiyel donörlerin tesbitinde ve aileleri ile iletişim kurmada önemli rolleri bulunmaktadır. Bu nedenle sağlık bakım alanında görev alacak hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ nakline yönelik yeterli bilgi düzeyi ve bilince sahip olması gerekmektedir (3, 9, 10). Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü ve organ bağıışına yönelik bilgi ve tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipteki çalışma, 22 Şubat - 5 Mart 2010 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan tüm hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur (n=173). Araştırmanın örneklemini anket uygulama esnasında sınıfta olan ve anket uygulamayı kabul eden 150 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma öncesinde kurumdan yazılı izin ve araştırmaya katılan öğrencilerden ise sözel izinleri alınmıştır.

Verilerin hazırlanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan ve öğrenci hemşirelerin beyin ölümü ve organ bağıışına ilişkin

bilgi ve tutumlarını içeren anket formu uygulanmıştır. Anket formunda hemşirelik öğrencilerinin demografik verileri, beyin ölümüne ilişkin bilgi durumlarını içeren 6 soru ve organ bağıışına ilişkin bilgi ve tutumlarını içeren 27 soru sorulmuştur. Veriler 'Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 11.0' paket programı kullanılarak değerlendirilmiş ve istatistiksel analizlerde yüzdeler, ortalama ve ki-kare testleri kullanılmıştır. İstatistiksel önemlilik için p<0.05 kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamında 17-25 yaşları arasında olan 150 hemşirelik öğrencisi yer almaktadır. Tablo 1'de tanıtıcı özellikleri verilen hemşirelik öğrencilerinin; yaş ortalamaları 20.89±1.58'dir. Öğrencilerin %86.7'sinin (n=130) kız ve %13.3'ünün (n=20) erkek olduğu ve %30.7'sinin (n=46) 2. sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir.

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=150)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	130	86.7
Erkek	20	13.3
Sınıf		
1. sınıf	40	26.7
2. sınıf	46	30.7
3. sınıf	29	19.3
4. sınıf	35	23.3

Çalışmaya alınan öğrencilerin %65.3'ü (n=98) öğrenimleri süresince derslerinde beyin ölümü ve organ nakline ilişkin bilgi almadıklarını ve %96.7'si (n=145) ise kliniklerde beyin ölümü gerçekleşmiş hastaya bakım vermediğini ifade etmiştir (Tablo 2).

Hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü kriterlerine ilişkin bilgi durumları Tablo 3'de yer almaktadır. Çalışmamızda, beyin ölümü gerçekleşmiş bireyde 'pupiller dilate ve ışık refleksi yoktur' ifadesine öğrencilerin %72.7'si (n=109), 'kornea refleksi yoktur' ifadesine %72.7'si (n= 109), 'okulosefalik refleksler yoktur' ifadesine %34'ü (n= 51), 'vestibulooküler refleksler yoktur' ifadesine %27.3'ü (n= 41) ve 'ağrılı uyaranlara motor yanıt yoktur' ifadesine %55.3'ü (n= 83)

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü hakkında bilgi alma ve beyin ölümü gerçekleşmiş hastaya bakım verme durumu

Öğrenimlerinde beyin ölümü ve organ nakline ilişkin bilgi alma durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bilgi alan	52	34.7
Bilgi almayan	98	65.3
Beyin ölümü gerçekleşmiş hastaya bakım verme durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	5	3.3
Hayır	145	96.7

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin beyin ölümü kriterlerine ilişkin bilgi durumları (n= 150)

Beyin Ölümü Kriterleri	DOĞRU		YANLIŞ	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Pupiller dilate ve ışık refleksi yoktur	109	72.7	41	27.3
Kornea refleksi yoktur	109	72.7	41	27.3
Okulosefalik refleksler yoktur	51	34.0	99	66.0
Vestibulookuler refleksler yoktur	41	27.3	109	72.7
Ağrılı uyaranlara motor yanıt yoktur	83	55.3	67	44.7

Tablo 4. Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı konusunda bilgi ve tutumları (n= 150)

	KATILYORUM		KATILMIYORUM	
	Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)
Organ bağıışını desteklerim	133	88.7	17	11.3
Dini düşüncelerim organ bağıışına karşıdır ve organ bağıışını desteklemez	7	4.7	143	95.3
Öldükten sonra organlarımı bağıışlamak isterim	86	57.3	64	42.7
Organ bağıışının güvenilir ve faydalı bir uygulama olduğunu düşünürüm	131	87.3	19	12.7
Genel olarak organ bağıışının iyi bir şey olduğuna inanırım	141	94.0	9	6.0
Organ bağıışı, ahlaki değer ve inançlarımla tutarlıdır	105	70.0	45	30.0
Organ bağıışında bulunmak bir özveridir ve diğer bireyleri teşvik etmesi açısından örnek davranış oluşturur	133	88.7	17	11.3

doğru yanıtını işaretleyerek yanıt vermişlerdir. Hemşirelik öğrencilerinin %81.3'ü (n= 122) 'beyin ölümünü, kişinin beyin fonksiyonlarının tamamını yitirmesi' olarak tanımlarken, öğrencilerin %54.7'si (n=82) 'beyin ölümü gerçekleşmiş bir kişinin kalbi çalışıyor olmasına rağmen, kişinin ölü olarak kabul edilmediğini' belirtmiştir.

Öğrencilerin organ nakli ve bağıışı konusunda bilgi ve düşünce ifadelerine verdikleri yanıtların dağılımı Tablo 4'de verilmiştir. Çalışmada öğrencilerin %88.7'si (n=133) organ bağıışını desteklediğini, %57.3'ü (n= 86) öldükten sonra organlarını bağıışlamak istediğini, % 87.3'ü (n= 131) organ bağıışının güvenilir ve faydalı bir uygulama olduğunu, %70'i (n= 105) organ bağıışının ahlaki değer ve inançlarıyla tutarlı olduğunu ve %88.7'si (n= 133) organ bağıışında bulunmanın özverili bir davranış olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yalnızca %4.7'si (n= 7) dini düşün-

celerinin organ bağıışına karşı olduğunu ve organ bağıışını desteklemediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada 'Organlarınızı bağıışlamak isterseniz hangi organ ve dokularınızı bağıışlamak istersiniz?' sorusuna öğrencilerin %9.3'ü' (n=14) böbrek, %2.7'si (n=4) kalp, %2'si (n=3) kemik iliği, %1.3'ü (n=2) karaciğer ve %0.7'si (n=1) pankreas, kalp kapakları ve deri yanıtını vermişlerdir. Hemşirelik öğrencilerinin %66.7'si (n=100) doku ve organlarının tümünü bağıışlamak isterken, ancak %3.3'ü (n=5) organ bağıışında bulunduğunu belirtmiştir. Organ bağıışında bulunan öğrencilerin %1.3'ü (n=2) organ bağıış kartı taşıdığını, %2'si (n=3) ise organ bağıışında bulunmak istediğini ailesiyle paylaştığını ifade etmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Hemşirelik öğrencilerinin organ ve doku bağıışında bulunma durumu

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Organ ve doku bağıışında bulunma isteği		
Organlarının tümü	100	66.7
Organlarının hiçbiri	24	16.0
Böbrek	14	9.3
Diğer organlar*	12	8.0
Organ ve doku bağıışında bulunma durumu		
Evet	5	3.3
Hayır	145	96.7
Organ ve doku bağıışı beyanı		
Organ bağıış kartı taşıma	2	1.3
Organ bağıışında bulunma isteğini ailesi ile paylaşma	3	2.0

*Kalp, kemik iliği, karaciğer, kalp kapakları, pankreas, deri

Hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışı tutumlarına etki edebilecek faktörler incelendiğinde; öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri ve dini düşüncelerine göre ista-

tistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 6, Tablo 7).

Tablo 6. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışını dini yönden uygun bulma durumlarına göre tutumlarının karşılaştırılması

		Organ bağıışında bulunma durumu				p değeri
		Evet		Hayır		
		Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	
Dini düşüncelerim organ bağıışına karşıdır ve organ bağıışını desteklemez	Katılıyorum	0	0.0	7	4.7	0.673
	Katılmıyorum	5	3.3	138	92	

Tablo 7. Hemşirelik öğrencilerinin cinsiyet durumlarına göre organ bağıışı ile ilgili tutumlarının karşılaştırılması

Organ bağıışı ile ilgili bilgi ve tutumlar		Cinsiyet				p değeri
		Kadın		Erkek		
		Sayı (n)	Yüzde (%)	Sayı (n)	Yüzde (%)	
Organ bağıışını desteklerim	Katılıyorum	116	89.2	17	85.0	0.715
	Katılmıyorum	14	10.8	3	15.0	
Dini düşüncelerim organ bağıışına karşıdır ve organ bağıışını desteklemez	Katılıyorum	6	4.6	1	5.0	0.643
	Katılmıyorum	124	82.4	19	95.0	
Öldükten sonra organlarımı bağıışlamak isterim	Katılıyorum	78	60.0	8	40.0	0.166
	Katılmıyorum	52	40.0	12	60.0	
Organ bağıışının güvenilir ve faydalı bir uygulama olduğunu düşünürüm	Katılıyorum	113	86.9	18	90.0	1
	Katılmıyorum	17	13.1	2	10.0	
Genel olarak organ bağıışının iyi bir şey olduğuna inanırım	Katılıyorum	121	93.0	20	100.0	1
	Katılmıyorum	9	7.0	0	0.0	
Organ bağıışı, ahlaki değer ve inançlarımla tutarlıdır	Katılıyorum	93	71.5	12	60.0	0.104
	Katılmıyorum	37	28.5	8	40.0	
Organ bağıışında bulunmak bir özveridir ve diğer bireyleri teşvik etmesi açısından örnek davranış oluşturur	Katılıyorum	118	90.7	15	75.0	0.061
	Katılmıyorum	12	9.3	5	25.0	

TARTIŞMA

Günümüzde organ nakli giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Gerçekleştirilen organ nakillerine karşı bağıışlanan organ sayısının yetersiz olması nedeniyle bağıışlanan organlar ihtiyacı karşılayamamaktadır. Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışına karşı tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %65.3'ü öğrenimleri süresince derslerinde beyin ölümü ve organ nakline ilişkin bilgi almadıklarını ifade etmişlerdir. Göz ve ark.'nın (11) çalışmalarında öğrencilerin %19.8'inin organ bağıışı konusundaki bilgiyi lisans eğitimi süresince aldığını ve %63.1'inin organ bağıışı konusunda hiçbir fikrinin olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Benzer şekilde Özer ve ark. (12) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin yalnızca %14.1'inin lisans eğitimi süresince organ bağıışı ve nakli konusunda yeterince bilgi veriliyor görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir. Literatürde yer alan araştırma bulguları bizim çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin %81.3'ü 'beyin ölümünü, kişinin beyin fonksiyonlarının tama-

mını yitirmesi' olarak tanımlarken, %54.7'si 'beyin ölümü gerçekleşmiş bir kişinin kalbi çalışıyor olmasına rağmen, kişinin ölü olarak kabul edilmediğini' belirtmiştir. Alarcon ve ark. (13) yaptıkları çalışmalarında, hemşirelik öğrencilerinin (n=721) beyin ölümüne ilişkin bilgi düzeylerini belirlemişlerdir. Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin çalışmamıza benzer şekilde %70'inin beyin ölümü tanısını doğru yaptığı, %27'sinin bu konuda şüphe (ikilem) yaşadığı, %3'ünün ise beyin ölümü gerçekleşen bir bireyin iyileşip tekrar normal yaşamına dönebileceğini düşündüğü saptanmıştır. Aynı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %84'ünün organlarının tümünü bağıışlama konusunda olumlu yaklaştığı bulunmuş, ancak bu oran bizim çalışmamızda daha düşük (%66.7) belirlenmiştir. Literatürdeki çalışmaya göre bu oranın düşük olmasında ülkemizde hemşirelik bölümlerinde lisans eğitimi süresince bu konuda yeterli bilgi verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin yalnızca %34.7'si öğrenimlerinde konuya ilişkin bilgi aldığını ifade etmesi bu oranın düşük olmasında etkili olabilir.

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %66.7'si organlarının tümünü bağıışta bulunmak istedi-

ğini ve %1.3'ü organ bağış kartı taşıdığını belirtmiştir. Literatür incelendiğinde, ülkemizde tıp fakültesi, hemşirelik öğrencileri ve sağlık profesyonelleri arasında yapılan benzer çalışmalarda organ bağışında bulunmak isteyenlerin oranı %34.9 ile %72.3 arasında değişmektedir (14-16). Cantwell ve Clifford'un (17) üçüncü sınıf hemşirelik (n=50) ve tıp öğrencileri (n=50) arasında yaptıkları çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin (%74) organ bağışında bulunma ve organ bağış kartı taşıma konusunda, tıp öğrencilerine (%43) göre daha istekli oldukları ve bu konuya daha fazla önem verdikleri belirtilmiştir.

Hemşirelerin organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumlarının belirlenmesine yönelik yapılan benzer bir çalışmada Vrtis ve Nicely (18), hemşirelerin organ bağışına ilişkin pozitif yaklaşımları olduğunu, ancak hemşirelerin yalnızca %46'sının organ bağış kartı taşıdığını saptamıştır. Naçar ve ark.'nın (14) hekim adaylarının organ nakline bakış açılarına yönelik yaptıkları çalışmada ise öğrencilerin %11.7'si organ bağış kartı taşıdıklarını belirtmiştir. Kılıç ve ark. (19) ise çalışmalarında kız üniversite öğrencilerinin %91.1'i organlarını bağışlamak istediklerini belirtmiş olmalarına rağmen, bağış yaptığı yönünde beyanda bulunanların sadece %3.8 olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmamızda her iki çalışmaya göre, bu oran oldukça düşük olup öğrencilerin yalnızca %1.3'ü organ bağış kartı taşımaktadır. Lisans eğitimleri süresince derslerde organ bağışının önemini ifade edilmesi hemşirelik öğrencilerinin konuya ilişkin duyarlılığını artırabilir.

Organ nakli, diğer tedavi yöntemlerinden farklılık göstermekte ve beraberinde birtakım manevi sorunları da getirmektedir. Bu sorunlar sadece tıp bilimini değil aynı zamanda hukuk, ahlak ve din bilimlerini de ilgilendirmektedir. Ülkemizde, halk arasında organ naklinin dinen uygun olmadığına dair yaygın kanı, organ bağışından kaçış nedenlerindedir (20). Bireyleri organ bağışı konusunda etkileyebilecek faktörlerden birisi olan dinin etkisine bakıldığında, öğrencilerin yalnızca %4.7'si (n=7) dini düşüncelerinin organ bağışına karşı olduğunu ve organ bağışını desteklemediğini belirtmiştir. Kılıç ve ark. (19) çalışmalarında katılımcıların %56.6'sının organ bağışının dini açıdan uygun olduğunu, %3'ünün uygun olmadığını ve %40.4'ünün ise bu konuda bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Hemşireler üzerinde yapılan benzer bir çalışmada ise hemşirelerin %21.9'u organ bağışında bulunmak istemediğini ve

%7.2'si bu konuda kararsız olduğunu belirtmiş, gerekçe olarak da hemşirelerin %7.1'i dini inançlarına uygun olmadığını ifade etmişlerdir (11). Çalışmamızda organ bağışına yönelik olumsuz tutum bildirenler düşük oranda tespit edilmiştir. Literatür, dini açıdan organ bağışını olumsuz değerlendiren bireylerde organ bağışında bulunma isteğinin daha düşük olması nedeniyle, dini açıdan doğru bilgilendirmenin önem ve gerekliliğine işaret etmektedir (19). Nitekim araştırmada hemşirelik öğrencilerinin dini düşünceleri ile organ bağışı tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0.05) (Tablo 6). Benzer şekilde Göz ve ark. (15), organ bağışı ile ilgili yaptıkları çalışmalarında dini inançların organ bağışı üzerinde olumsuz etkisinin fazla olmadığını ifade etmişlerdir.

Ülkemizde nakil yapılan organlar; böbrek, karaciğer, kalp, akciğer, pankreas, ince bağırsak, deri ve nakil yapılan dokular ise kemik, kemik iliği, kornea ve kalp kapağıdır. Çalışmada öğrencilerin %66.7'si doku ve organlarının tümünü bağışlamak isterken, tek organ bağışında %9.3 oranında böbreğini bağışlamak istediğini belirtmişlerdir. Naçar ve ark.'nın (14) yaptıkları çalışmada tıp fakültesi son sınıf öğrencileri en fazla bağışladıkları organları sırasıyla böbrek, karaciğer, kornea, kemik iliği ve kalp olarak ifade etmişlerdir. Özmen ve ark. (21), bağışlanabilecek organlar arasında en çok bilinenin böbrek olmasında, böbreğin ilk ve en eski nakli yapılan organ olmasının etkili olduğunu düşünmektedirler. Çalışma bulgularımız belirtilen araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonucunda; hemşirelik öğrencilerinin lisans eğitiminde beyin ölümü ve organ bağışı konusunda yeterince bilgilendirilmedikleri, organ bağışı konusunda tutum ve davranışlarının farklı olduğu, organ bağışlamak isteyenlerin çok azının organ bağışında buldukları saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; Beyin ölümü ve organ bağışı/nakliyle ilgili konular sağlık bakım alanında çalışacak hemşirelik öğrencilerinin eğitim programlarında yer almasının sağlanması, yalnızca hemşirelik öğrencileri değil, sağlık alanında çalışacak olan ya da çalışan diğer meslek gruplarının da organ bağışının önemini kavramaları ve farkındalığın artırılması için eğitim programlarına dahil edilmesi ve konu ile ilgili broşürlerin hazırlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Evans RW, Kitzmann DJ. An economic analysis of kidney transplantation. *Surg Clin North Am* 1998; 78: 149-74.
2. Anyanwu AC, McGuire A, Rogers CA, et al. An economic evaluation of lung transplantation. *J Thorac Cardiovasc Surg* 2002; 123: 406-8.
3. Collins TJ. Organ and tissue donation: a survey of nurse's knowledge and educational needs in an adult ITU. *Intensive Crit Care Nurs* 2005; 21: 226-33.
4. McAlister VC, Badovinac K. Transplantation in Canada: Report of the Canadian Organ Replacement Register. *Transplant Proc* 2003; 35: 2428-30.
5. Edirne T. Türkiye'de organ ve doku nakli uygulamaları: Sonuçları ve strateji önerileri. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi* 2004; 24: 261-6.

6. Golchet G, Carr J, Harris MG. Why don't we have enough cornea donors? A literature review and survey. *Optometry* 2000; 71: 318-28.
7. Shih F, Lai M, Lin M, et al. The dilemma of "to-be or not-to-be": Needs and expectations of the Taiwanese cadaveric organ donor families during the pre-donation transition. *Soc Sci Med* 2001; 53: 693-706.
8. Alat İ, Akpınar MB, Eğri M. ve ark. Doku ve organ naklinde hasta ve yakınlarının görüşleri. *Anadolu Kardiyoloji Dergisi* 2007; 7: 316-7.
9. Chabalewski F, Ellis J, McGraw L. Education related to organ donation and transplantation in undergraduate nursing schools: 1993 versus 2000. *Prog Transplant* 2002; 4: 243-53.
10. Kim JR, Fisher MJ, Elliott D. Undergraduate nursing students' knowledge and attitudes towards organ donation in Korea: Implications for education. *Nurse Educ Today* 2006; 26: 465-74.
11. Göz F, Güreli ŞŞ. Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağıışı ile ilgili düşünceleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007; 2: 77-88.
12. Özer N, Sarıtaş S, Özlü ZK. Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağıışı konusundaki bilgi ve düşüncelerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2010; 13: 1-11.
13. Alarcon LM, Rios A, Lopez MJ, et al. Do nursing students understand the meaning of brain death? *Transplant Proc* 2009; 41: 2060-3.
14. Naçar M, Çetinkaya F, Kanyılmaz D. ve ark. Hekim adaylarının organ nakline bakış açıları. *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi* 2001; 10: 123-8.
15. Göz F, Goz M, Erkan M. Knowledge and attitudes of medical, nursing, dentistry and health technician students towards organ donation: A pilot study. *J Clin Nurs* 2006; 15: 1371-5.
16. Yasar M, Oğur R, Uçar M. ve ark. Bir sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. *Genel Tıp Dergisi* 2008; 18: 33-7.
17. Cantwell M, Clifford C. English nursing and medical students' attitudes towards organ donation. *J Adv Nurs* 2000; 4: 961-8.
18. Vrtis M, Nicely B. Nursing knowledge and attitudes towards organ donation. *J Transpl Co-ord* 1993; 3: 70-9.
19. Kılıç S, Koçak N, Türker T. ve ark. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi* 2010; 52: 36-40.
20. Akış M, Katırcı E, Uludağ HY. ve ark. Süleyman Demirel Üniversitesi personelinin organ doku bağıışı ve nakli konusundaki bilgi ve tutumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2008; 15: 28-33.
21. Özmen D, Çetinkaya AÇ, Sarızeybek B. ve ark. Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağıışına ilişkin bilgi ve görüşleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi* 2008; 28: 311-8.

Gönderilme Tarihi: 04.01.2012